

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Π.Ι.Ε.)

Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ (4.1.1.ε)

ΜΕΛΕΤΗ

**«Σειρά Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Δράσεων και
Πολιτικών για τη Βελτίωση της Πρόσβασης των Γυναικών
στην Αγορά Εργασίας μέσω Εκπαιδευτικής Προετοιμασίας»**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Συντονίστρια Έρευνας: **Ματίνα Παπαγιαννοπούλου**

Υπεύθυνος Έρευνας: **Δρ. Γαβριήλ Αμίσης**

Ερευνητική ομάδα: **Ευφροσύνη Δήμου**

Αγγελική Μολιώτη

Ιωάννα Προφύρη

ΑΘΗΝΑ 2008

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Συγχρηματοδότηση: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και Εθνικοί Πόροι

Η έρευνα με τίτλο: «*Σειρά παρακολούθησης και αξιολόγησης των δράσεων και πολιτικών για τη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω εκπαιδευτικής προετοιμασίας*» εκπονήθηκε από Ομάδα Εργασίας για λογαριασμό του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), επιδιώκοντας την αποτύπωση και διερεύνηση των πολιτικών εργασιακής ένταξης των γυναικών μέσω της συμμετοχής τους σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και σύνδεσης κατάρτισης και απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, το περιεχόμενο της έρευνας επικεντρώθηκε σε τρεις θεματικούς άξονες:

1. Καταγραφή και αξιολόγηση της βιβλιογραφικής και ερευνητικής παραγωγής με αντικείμενο το ρόλο των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στις διαδικασίες εργασιακής ένταξης των γυναικών.
2. Τυποποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής της ελληνικής πολιτείας για την κατοχύρωση της ισότητας των φύλων στην απασχόληση υπό το πρίσμα των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών για την Ανάπτυξη & Απασχόληση και την Κοινωνική Προστασία & Κοινωνική Ένταξη.
3. Ανάλυση των δράσεων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης υπέρ των γυναικών που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000-2007) υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Συνοχής.

Η υλοποίηση της έρευνας περιελάμβανε, από μεθοδολογική άποψη, τα ακόλουθα στάδια:

- Κατανόηση του περιβάλλοντος του Έργου.
- Συλλογή δεδομένων - Εκτίμηση υφιστάμενων πηγών.
- Επεξεργασία δεδομένων - Εκπόνηση Παραδοτέων.

Τα βασικά πορίσματα της έρευνας παρουσιάζονται με τη μορφή κεφαλαίων, που ουσιαστικά συμπυκνώνουν το θεσμικό, επιχειρησιακό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον των μηχανισμών επίδρασης των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στις διαδικασίες εργασιακής ένταξης των γυναικών.

Το **Κεφάλαιο I «Το περιβάλλον της απασχόλησης των γυναικών στην Ελλάδα»** εξετάζει αφενός τη θέση των γυναικών στη σύγχρονη αγορά εργασίας και αφετέρου τις πλέον αντιπροσωπευτικές δημόσιες πολιτικές για τη βελτίωση της θέσης αυτής. Παρ' όλο που αυξάνεται σταδιακά η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι γυναίκες (συγκριτικά με τους άνδρες) αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες ένταξης σε αυτή και το ποσοστό ανεργίας τους είναι κατά πολύ υψηλότερο από εκείνο των ανδρών, γεγονός που οφείλεται στον προκαθορισμό των ρόλων των φύλων. Παρατηρείται, επίσης, υπερσυγκέντρωση του γυναικείου πληθυσμού σε κάποια επαγγέλματα και του ανδρικού σε άλλα. Αυτή

καθορίζει πολλές φορές τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των ατόμων και βασίζεται στη στερεοτυπική αντίληψη για την ύπαρξη «ανδρικών» και «γυναικείων» επαγγελμάτων. Επίσης, συγκέντρωση των γυναικών παρατηρείται σε επαγγέλματα που βρίσκονται σε χαμηλές ιεραρχικά θέσεις και για τα οποία παρέχονται μικρότερες αμοιβές. Οι παγιωμένες αντιλήψεις για το ρόλο των γυναικών σε συνδυασμό με τη φροντίδα των παιδιών και τις οικιακές εργασίες, τις οποίες -κατά κύριο λόγο- αναλαμβάνουν οι γυναίκες, εξηγούν το φαινόμενο και συντελούν στη διατήρησή του.

Προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας των γυναικών και να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω προβλήματα, έχουν θεσπιστεί νόμοι για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών τόσο στην πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη όσο και στους όρους και τις συνθήκες εργασίας. Επίσης, έχουν ληφθεί μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας, καθώς και μέτρα που συμβάλλουν στη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Τέλος, οι Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας της περιόδου 2002-2007 βελτιώνουν τη νομοθεσία που ισχύει για τους/τις εργαζόμενους/-ες στον ιδιωτικό τομέα, όσον αφορά στις γονικές άδειες, τις άδειες πατρότητας, το μειωμένο ωράριο και την ισότητα στις εργασιακές σχέσεις.

Το **Κεφάλαιο II «Η συμβολή των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στην προώθηση της απασχόλησης των γυναικών – Τα βιβλιογραφικά και ερευνητικά υποδείγματα»** εξετάζει αρχικά το πλαίσιο των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα, προχωρώντας σε μια αναλυτική βιβλιογραφική/ερευνητική επισκόπηση του ρόλου της επαγγελματικής κατάρτισης στην προώθηση των γυναικών στην αγορά εργασίας και την ερευνητική δράση του Κ.Ε.Θ.Ι. Η άτυπη επαγγελματική κατάρτιση αφενός στοχεύει στη μετάδοση επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων (αρχική) και αφετέρου συμπληρώνει ή αναβαθμίζει δεξιότητες και γνώσεις που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, της αρχικής κατάρτισης ή της προηγούμενης απασχόλησης των καταρτιζομένων ή παρέχει νέα εξειδίκευση (συνεχιζόμενη). Όμως, το θέμα της συσχέτισης της επαγγελματικής κατάρτισης με τη διάσταση του φύλου έχει προκαλέσει σε μικρό βαθμό το ενδιαφέρον των ερευνητών/-τριών στην Ελλάδα. Ο ρόλος της επαγγελματικής κατάρτισης στη βελτίωση των γυναικών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα δεν έχει αναπτυχθεί στην εθνική βιβλιογραφία και δεν έχει ερευνηθεί αρκετά **(σε αντίθεση με τα πεδία της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας τυπικής εκπαίδευσης)**. Δεν έχει διερευνηθεί, συγκεκριμένα, εάν και σε ποιο βαθμό η διαδικασία συμμετοχής σε δράσεις κατάρτισης έχει βοηθήσει τις γυναίκες (γεγονός βέβαια που ισχύει και για τους άνδρες) στην εύρεση εργασίας ή στην επαγγελματική

τους εξέλιξη. Ούτε έχει αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό το θέμα της συσχέτισης της διάστασης του φύλου με την επαγγελματική κατάρτιση. Επομένως, δεν είναι διαθέσιμα κρίσιμα ποσοτικά στοιχεία για την κατάρτιση των γυναικών (αφορούν στη συμμετοχή τους και την εύρεση, διατήρηση και βελτίωση της εργασίας τους), καθώς επίσης και ποιοτικά (αφορούν στις ανάγκες, τις επιθυμίες τους, την ικανοποίησή τους, τις δυσκολίες που συνάντησαν, τις προτάσεις τους, την αλλαγή σε γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις).

Η σχέση της επαγγελματικής κατάρτισης με τον παράγοντα φύλο αποτελεί ένα πρωτότυπο πεδίο έρευνας, που αφορά κυρίως στην επίδραση των πολιτικών κατάρτισης για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Υπό το πρίσμα αυτό, η βιβλιογραφική/ερευνητική επισκόπηση του ρόλου της επαγγελματικής κατάρτισης στην προώθηση της εργασιακής ένταξης των γυναικών (περίοδος αναφοράς 1988-2008) ανέδειξε μια σειρά κρίσιμων διαπιστώσεων, οι οποίες επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις εργασίας αρκετών ερευνητών/-τριών για τις *de facto* θετικές τάσεις των προγραμμάτων κατάρτισης, τεκμηριώνοντας ότι οι δράσεις κατάρτισης επηρεάζουν τις:

- Διαδικασίες απασχόλησης πρωτοεισερχομένων στην αγορά εργασίας γυναικών.
- Διαδικασίες επανένταξης στην αγορά εργασίας γυναικών μετά από περιόδους αποχής από τον εργασιακό χώρο, κυρίως λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων.
- Διαδικασίες επαγγελματικής ανέλιξη των γυναικών, αμβλύνοντας σε σημαντική έκταση το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής».
- Προοπτικές διεύρυνσης των τομέων απασχόλησης που επιλέγουν οι γυναίκες, οδηγώντας σταδιακά σε περιορισμό του οριζόντιου διαχωρισμού εργασίας.
- Τεχνικές κοινωνικής ένταξης γυναικών που απειλούνται ή εγκλωβίζονται σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού.

Το **Κεφάλαιο III «Η ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης»** εξετάζει το πλαίσιο των πολιτικών εργασιακής ένταξης των γυναικών στην Ελλάδα, αναλύοντας τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.) κατά το χρονικό διάστημα 2000-2004, ως δράση υλοποίησης της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση. Παρ' όλο που για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια (όπως επισημαίνεται στο Ε.Σ.Δ.Α. του 2001), αρχίζει να παρατηρείται πτώση του ποσοστού ανεργίας, ωστόσο αυτό παραμένει υψηλό σε απόλυτους αριθμούς. Η ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες, σε ποσοστό σχεδόν 60% στο σύνολο των

ανέργων, ενώ το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών συνεχίζει να υπολείπεται κατά 30% σε σχέση με αυτό των ανδρών. Η πλειονότητα των άνεργων γυναικών είναι μακροχρόνια άνεργες (πάνω από 12 μήνες) και το ποσοστό ανεργίας τους εμφανίζεται υψηλότερο κυρίως στις γυναίκες πτυχιούχους.

Επομένως, παρά την αύξηση του ποσοστού των γυναικών που συμμετέχουν στις *ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης*, με αποτέλεσμα την αύξηση που παρατηρείται στο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας κατά 1,3%, σε αντίθεση με αυτό των ανδρών, που παρέμεινε στάσιμο (+0,7%), με τις περισσότερες νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν (πλήρους απασχόλησης), να καλύπτονται από γυναίκες, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παραμένει μακριά από το στόχο της Λισσαβόνας (60%), υπερβαίνοντας μόλις το 40%, με την αρχική πρόσβαση στην αγορά εργασίας (εύρεση πρώτης δουλειάς) να παρουσιάζεται ιδιαίτερα δύσκολη.

Το **Κεφάλαιο IV «Η ευρωπαϊκή στρατηγική κοινωνικής ένταξης»** εξετάζει τα **Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (ΕΣΔ/κε)**, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη διαδικασία της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού, καθώς και την Εθνική Έκθεση για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008. Η Ελληνική Κυβέρνηση, ανταποκρινόμενη στη σχετική δέσμευση, κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύο Σχέδια (το πρώτο αφορά στην περίοδο 2001-2003 και το δεύτερο στην περίοδο 2003-2005), μια Έκθεση Εφαρμογής της περιόδου 2005-2006 και την Εθνική Έκθεση για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008.

Οι στρατηγικές του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003 αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση τεσσάρων βασικών στόχων:

- Αντιμετώπιση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.
- Πρόληψη του κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Προώθηση δράσεων για τις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.
- Κινητοποίηση των φορέων που σχεδιάζουν, παρακολουθούν και υλοποιούν προγράμματα κοινωνικής προστασίας.

Προβλέπονται, επίσης, συγκεκριμένες δράσεις για την εργασιακή ένταξη των γυναικών:

1. Αρωγή στην Οικογένεια – Δράσεις για την τρίτη ηλικία και τα άτομα με αναπηρίες.
2. Πρόληψη του κινδύνου μειονεξίας των ατόμων με αναπηρίες.

3. Ενίσχυση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών», στο πλαίσιο του οποίου η Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) σχεδίασε την εκπόνηση ενός «Ολοκληρωμένου Εθνικού Προγράμματος Δράσης», που περιλαμβάνει ζητήματα κοινωνικής ένταξης και άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού των γυναικών και των ειδικών κοινωνικά ομάδων, με βασικές κατευθυντήριες γραμμές:

- α. την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές,
- β. την αντιμετώπιση της ψαλίδας μεταξύ των δύο φύλων, και
- γ. τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005 περιλαμβάνει νέα μέτρα πολιτικής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, αξιοποιώντας την εμπειρία της πρώτης περιόδου εφαρμογής της Α.Μ.Σ. στο πεδίο της ένταξης (2001-2003) και τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προσαρμογή των εθνικών πολιτικών στην κοινή ευρωπαϊκή στοχοθεσία. Ένας από τους άξονες προτεραιότητας είναι και η ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλα τα στάδια εφαρμογής των ΕΣΔ/κε. Στο πλαίσιο προώθησης της απασχόλησης, προσδίδεται κεντρική σημασία σε πέντε ομάδες-στόχο, μεταξύ των οποίων και οι γυναίκες.

Οι δράσεις στήριξης, ενίσχυσης και προώθησης της απασχόλησης των γυναικών, επικεντρώθηκαν σε δύο κατευθύνσεις:

- Ειδικές δράσεις για γυναίκες στο γενικότερο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. με βάση τόσο το «*Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2001-2006*» (Γενική Γραμματεία Ισότητας), όσο και τον «*Οδηγό Εφαρμογής των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων*».
- Μέτρα συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, με ενίσχυση του θεσμού της παιδικής φύλαξης και πολύπλευρη στήριξη στις οικογένειες, σε ένα ειδικότερο πλαίσιο.

Το **Κεφάλαιο V «Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση»** εξετάζει το **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (Ε.Π.Μ.) 2005-2008**, καθώς και τις **Εκθέσεις Εφαρμογής** των ετών **2006** και **2007**, που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο της Αναθεωρημένης Στρατηγική της Λισσαβόνας (2005-2010), η οποία αποτελεί τη νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, συμπληρώνοντας ουσιαστικά τις παρεμβάσεις της περιόδου 2000-2004 στους αντίστοιχους τομείς και στηρίζεται σε ένα νέο μοντέλο συντονισμού των πολιτικών απασχόλησης με τις οικονομικές πολιτικές, που θα εφαρμοσθεί κατά τη διάρκεια ενός τριετούς κύκλου (2005-2008).

Στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής της ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στους παρακάτω τομείς:

- Ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.
- Δράσεις για τη βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.
- Προώθηση της απασχόλησης ευπαθέστερων κοινωνικά πληθυσμιακών ομάδων, όπως οι γυναίκες, τα νέα άτομα, ο μεταναστευτικός πληθυσμός, τα Α.Μ.Ε.Α.

Όσον αφορά ειδικότερα στις γυναίκες, επιδίωξη είναι η αύξηση της απασχόλησης στο 48,9% το 2008 και 51% το 2010. Τα επίπεδα παρέμβασης στο πεδίο της εργασιακής τους ένταξης εντοπίζονται στη **μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας** και στη **μείωση της ανεργίας τριβής** μέσω της **βελτίωσης της διαδικασίας σύζευξης μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας**. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε προγράμματα κατάρτισης, η προώθηση ευέλικτων ωραρίων εργασίας για μητέρες, η επέκταση της μερικής απασχόλησης, η λειτουργία ολοήμερων σχολείων και νηπιαγωγείων και γενικότερα η ενίσχυση των δομών κοινωνικής φροντίδας και η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου των γονικών αδειών. Διενεργούνται, επίσης, δράσεις για την ενίσχυση της ισότητας των φύλων στη σχολική εκπαίδευση, όπως και ειδικά προγράμματα που προωθούν τη γυναικεία επιχειρηματικότητα. Ωστόσο, παρά τη βαρύτητα που δίνεται στη *δια βίου μάθηση* και την προώθηση της αρχής ισότητας ευκαιριών, ορισμένα ευρήματα προκαλούν προβληματισμό:

- Το ποσοστό δαπανών για τις *ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης* και *δια βίου μάθησης* παραμένει αρκετά χαμηλό, παρά τις δεσμεύσεις και στόχους του Υπουργείου Απασχόλησης μέσω του Ε.Π.Μ. φθάνοντας το 2004 το 0,17% του Α.Ε.Π., ποσοστό που είναι κάτω από το 1/3 του μέσου όρου των 15, αλλά και σε σύγκριση με χώρες όπως η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.
- Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετέχει στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι εξαιρετικά χαμηλό στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, το 2003 και το 2004 το εν λόγω ποσοστό ανήλθε στο 2%, όταν τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 10,6 στους 15 και 10% στην Ε.Ε.-25.
- Ο στόχος του προγράμματος για τη δημιουργία 80 χιλιάδων καθαρών νέων θέσεων εργασίας κατ' έτος δεν επιτεύχθηκε, επομένως το βασικό διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής αγοράς εργασίας, που συνίσταται

στην προσφορά κυρίως και όχι στη ζήτηση εργασίας, συνεχίζει να υφίσταται.

- Οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει αναφορικά με την προώθηση της ισότητας ευκαιριών και την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των γυναικών έχουν θετικό, αλλά περιορισμένο έως σήμερα, αντίκτυπο, καθώς δεν έχουν εξασφαλίσει τις απαιτούμενες συνέργιες και την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων. Στο πλαίσιο της Εισηγήσης στην Κυβερνητική Επιτροπή για τις *«Εθνικές Προτεραιότητες Πολιτικής και του Άξονες Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (2004-2008)»*, η Γενική Γραμματεία Ισότητας προτάσσει την καταπολέμηση του ελλείμματος ισότητας στην αγορά εργασίας και τις εργασιακές σχέσεις στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, διαπιστώνοντας, ότι ως προς το πεδίο αυτό η Ελλάδα αξιολογείται αρνητικά σε επίπεδο Ε.Ε., ενώ εμφανίζονται σημαντικά προβλήματα εφαρμογής της ισότητας στις εργασιακές σχέσεις στην πράξη.

Το **Κεφάλαιο VI «Οι πολιτικές επαγγελματικής κατάρτισης των γυναικών στα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης»** εξετάζει τις πολιτικές προώθησης των πολιτικών ισότητας των δύο φύλων, οι οποίες στιγμάτισαν και αποτέλεσαν τους άξονες σχεδιασμού και υλοποίησης των δράσεων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης υπέρ των γυναικών που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στην Ελλάδα (περίοδος 2000-2006). Συγκεκριμένα, αναλύονται το *«Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την Ισότητα (2001-2006)»*, το *«Τετραετές Πρόγραμμα Δράσης της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (2004-2008)»* και το *«Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Εργοδοτικών Οργανώσεων (Ζάππειο 2 Ιουλίου 2006)»* ως τα βασικά κείμενα – άξονες υλοποίησης των προγραμμάτων. Επιπλέον, τονίζεται και αναλύεται ο ρόλος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας στο πλαίσιο αυτό, καθώς αποτελεί το βασικό φορέα υποστήριξης των σχετικών δράσεων στον ελλαδικό χώρο.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης που περιλαμβάνουν θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών και την ένταξη της διάστασης της ισότητας στη γυναικεία απασχόληση, τόσο σε επίπεδο τομεακό όσο και περιφερειακό. Τέλος, γίνεται προσπάθεια να αναφερθούν τα χαρακτηριστικά αλλά και τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών και δράσεων, ώστε να αποτελέσουν πηγή άντλησης μιας σειράς σημαντικών πληροφοριών, αλλά δυστυχώς κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο στις περισσότερες των περιπτώσεων. Σε όσες δε μάλιστα υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία, στην πλειονότητά τους αφορούσαν ποσοτικά δεδομένα και όχι ποιοτικά, που θα μπορούσαν να προσφέρουν πλούσιες και πολυσήμαντες πληροφορίες. Αναμφισβήτητο πάντως

είναι πως οι συγκεκριμένες δράσεις προσέφεραν σημαντικές δυνατότητες κατάρτισης σε γυναίκες, είτε μέσω μεμονωμένων προγραμμάτων κατάρτισης, είτε μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στους τομείς καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογίας, Κοινωνίας της Πληροφορίας, πολιτισμού, τουρισμού, περιβάλλοντος κ.λπ.

Το **Κεφάλαιο VII «Οι πολιτικές επαγγελματικής κατάρτισης των γυναικών στο Ε.Σ.Π.Α. 2007-2013»** επικεντρώνεται στην ανάλυση των πολιτικών προώθησης της γυναικείας απασχόλησης και συγκεκριμένα της επαγγελματικής κατάρτισης των γυναικών που προγραμματίζονται κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013, ώστε να αναδειχθούν οι δυνατότητες αξιοποίησης των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Ταμείων για την ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων υπέρ των γυναικών. Όπως προκύπτει, οι άξονες προτεραιότητας εστιάζονται κυρίως στην ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας μέσω μιας σειράς δράσεων, στην προώθηση δράσεων υπέρ της ισότητας των φύλων μέσω εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και της βελτίωσης, εκτός των άλλων, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξης των γυναικών στην αγορά εργασίας και την πρόληψη των φαινομένων αποκλεισμού. Ιδιαίτερο δε βάρος δίνεται στην ένταξη της εθνικής πολιτικής ισότητας σε όλο το πεδίο της δημόσιας δράσης καθώς και στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

Επιπλέον, στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο γίνεται καταγραφή των βασικών αρχών των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Τομεακών και Περιφερειακών, που προβλέπεται να υλοποιηθούν κατά την εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013, δίνοντας, παράλληλα, βάρος στις ειδικές δράσεις που αφορούν στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης υπέρ των γυναικών και της προώθησης της ισότητας των δυο φύλων στην αγορά εργασίας γενικότερα. Στο σύνολο των δράσεων δίνεται σημαντική έμφαση στην προώθηση της ισότητας των δυο φύλων στο πλαίσιο του εργασιακού, κοινωνικού, πολιτικού και διαπροσωπικού βίου, ενώ δυνατότητες επαγγελματικής κατάρτισης των γυναικών δίνονται κυρίως μέσω των Ε.Π. «Ψηφιακή Σύγκλιση», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», αλλά και σε κάποιες επιμέρους δράσεις των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Το τελευταίο **Κεφάλαιο VIII «Συμπεράσματα»** κωδικοποιεί τα βασικά πορίσματα της έρευνας ως προς την επίδραση των δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης στην προώθηση της γυναικείας απασχόλησης και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών των δύο φύλων, παρουσιάζοντας ένα νέο πλέγμα αξόνων

προτεραιοτήτων για τη βελτίωση της συμβολής των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στις διαδικασίες εργασιακής ένταξης των γυναικών.

Η ανάλυση των δράσεων για την προώθηση της ισότητας των γυναικών στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Γ' Κ.Π.Σ. (κυρίως του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση») δεν εξασφαλίζει αξιόπιστα και έγκυρα στοιχεία ως προς την αποκλειστική συμβολή των πολιτικών κατάρτισης στην προώθηση της γυναικείας απασχόλησης, καθώς πρόκειται για ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που ενσωματώνουν μια ευρύτερη δέσμη ενεργειών κοινωνικής και εργασιακής στήριξης της ομάδας στόχου (για το σύνολο των δράσεων αυτών δεν ήταν διαθέσιμα συγκεντρωτικά απολογιστικά δεδομένα που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν με συγκεκριμένα κριτήρια/δείκτες την έκταση επίδρασης των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης στην απασχόληση των γυναικών και γενικότερα στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας). Για το λόγο αυτό, προτείνεται ένα πλέγμα ενεργειών στο Ε.Σ.Π.Α. 2007-2013 για τη βελτίωση της συμβολής των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στις διαδικασίες εργασιακής ένταξης των γυναικών, ενώ αναδεικνύεται η σημασία της δημιουργίας εργαλείων-οδηγών αποτίμησης της επίδρασης των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης στην εργασιακή ένταξη των γυναικών.